

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA AFORIZMLARNING CHOG'ISHTIRMA TAHLILI

Abdunabiyeva Nozima G'ulomjon qizi

Termiz davlat universiteti

Filologiya tillarni o'qitish:

Ingilis tili fakulteti 2-bosqich

Talabasi

O'roqova Shabnam Tursunpo'latovna

94-259-11-95

Annotatsiya: *Mazkur maqolada aforizmlar va ularning asosiy xususiyatlarining chog'ishtirma tahlili*

Kalit So'zlar: *Aforizm, xususiyat, ta'lim tizimi aforizm, ko'nikma, chet tillari*

KIRISH

Ingliz va o'zbek tillaridagi aforizmlar olami keng qamrovlidir. Uning har bir lavhasi jahon tilshunoslarining e'tiborini tortadi, Bugungi kunda har bir inson uchun xorijiy tillarni bilish juda muhimdir. Dunyo tobora globallashib borayotgani va ikki tilni bilish, shunchaki qizqish emas, balki zamon talabi bo'lib bormoqda. Chet tillarni o'rganish, boshqalar bilan qanday qilib chinakam muloqot qilish va ular bilan bog'lanishni o'rganishga qaratilgan hayotiy ko'nikma. Chet tillarni o'rganish miyangizni o'stiradi.

Tadqiqotlar, siz necha yoshda bo'lishingizdan qat'iy nazar, boshqa tilni o'rganishning kognitiv afzalliklarini namoyish etdai. Ushbu tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ikkita tilda gapalasha oladigan odamlarning miyasi kattaroq, xotirasi yaxshi, ijodiy, muammolarni hal qiladigan va boshqalar. Ushbu afzalliklar nafaqat ko'proq tillarni o'rganishni, balki hamma narsani o'rganishni osonlashtiradi. Vazifalarni tezda almashtirish qobiliyati, bugungi band bo'lgan ko'p vazifali dunyoda ayniqsa muhimdir. Ikkita tilda so'zlashadigan odamlarning vazifalar bir tilde so'zlasha oladigan hamkasblariga qaraganda ancha tezroq almashinishi va bir vaqtning o'zida ko'plab boshqa vazifalarni bajarishi mumkin.

Chet tillarni yaxshiroq o'rganishda aforizmlarning o'zni ham beqiyos hisoblanadi. Aforizmlarni bilish orqali biz halq og'zaki ijodini va halqning ichiga kirib borishga zamin yaratadi. Aforizmlar nafaqat chet tillarini balki tilni yanada mukammalroq va ushbu halqning madaniyati urf odatlarini bilib olishimiz mumkin. Aforizm lotin so'zidan olingan yunoncha so'z aforizm, bu o'z navbatida ispan tiliga ham keldi aforizm. Aforizm - printsipni ixcham, izchil va ko'rinishda yopiq tarzda ifodalashga qaratilgan ixcham bayon yoki

jumla. U juda muhim savol tug'diradi: "U adabiyotda qachon paydo bo'ldi? Bu tushuncha uzoq vaqtdan beri ma'lummi yoki yaqinda paydo bo'lganmi?" Bu savolga aniq javob berish uchun tarixni o'rganish kerak. Biroq, siz ehtiyot bo'lishingiz kerak va ikkita jihatni hisobga olishingiz kerak: aforizm janr va so'z sifatida. Bu kontseptsiya uzoq vaqtdan beri ma'lum. Miloddan avvalgi V asrda.

Qadimgi yunon olimi Gippokrat, tibbiyotda aforizmlar haqida risola yozgan. U ba'zi kasalliklarning diagnostikasi va alomatlarini to'g'risida, shuningdek ularni qanday qilib oldini olish va ularni davolovchi haqida xabar berdi. Bugungi kunda ko'pchilik bunday fikrlarni biladi: "Hayot - bu qisqa makon, san'at abadiydir", "Yomonlik qilma - abadiy qo'rquvda bo'lmaysan" va hokazo. Antik adabiyotlarda ham ushbu kontseptsianing ishlatilishi haqida gap bo'lishi mumkin. Nemis olimlari P.Rekvadt, F.Shalk bu so'z nafaqat tibbiy ahamiyatga ega ekanini isbotladi, balki gnome, maxim, shuningdek qisqa va qisqa uslub sifatida oqilona so'z sifatida ishlatilgan. 8-asrda Dante "aforizm" tibbiy atamadir. Vaqt o'tishi bilan u boshqa sohalarga tarqaldi. U tabiiy fanlar, siyosat, falsafa va huquqshunoslikda paydo bo'ldi. Tatsitus aphorizmning tibbiyotdan siyosiy sohaga o'tishi oldindan belgilab qo'ygan. Bu erda inson tanasini ahloqiy vositalar va dorilar bilan davolashni talab qiluvchi davlatga o'xshatdi. Antonio Perezning aytishicha, aforizm uning axloq haqidagi siyosiy qarashlari. Ko'plab tadqiqotchilar adabiy va badiiy shaklga ega ekanligiga ishonishadi. Buyuk Sovet Entsiklopediyasida aforizm so'zlar bilan ifodalanadi. Bu so'zlar, murakkab va hayratlanarli tarzda, so'zlarni ishlatish bilan ishontirishga imkon beradi. U mantiqan emas, balki so'zlarning kutilmagan korrelyatsiyasi bilan ishonch hosil qilish imkoniyatiga ega. Bayonot muallifi uning to'g'riligiga to'liq ishonch hosil qiladi va so'zlarning asli va asl birlashuviga amal qiladi. Aniqlik uchun mumtoz aforizmlarning misollari e'tiborga olinishi kerak. M.Gorkiy: "Ular huquqlarini bermaydilar, ular haq oladilar", dedi. V.Mayakovskiy: "So'z - inson kuchi qo'mondoni". Dekart: "O'ylaymanki, men mavjud bo'laman". K.Marks: "Din - xalq uchun afyun" va boshqalar. Ularning barchasi kutilmagan, original. Bu bizning ongimizga ta'sir qiladi. Ular chuqur haqiqat va ular tasvirlaydigan hodisani keng qamrovli tushunishadi. Ular to'g'ridan-to'g'ri dalillarni o'z ichiga olmaydi va bashorat qilish mumkin. Ularning farqlovchi xususiyati mantiqdir. Yaxshi o'ylab ko'rsangiz, zarur dalillarni va dalillarni topishingiz mumkin. Ular bizning xotiramizga ularning so'zlarining o'zigaxosligi bilan ta'sir qilishi mumkin. Va semantik qiymat bizning ongimizga ta'sir qiladi. Shuningdek, kutilmagan xulosaga ega bo'lgan va ko'pchilikning fikriga mos kelmaydigan so'zlar ham bor. Biroq, bu belgilar qoidalardan istisno

hisoblanadi. Aforizmlarning mantiqiy emas va qarama-qarshiligi shubhasizdir. Ular ilm-fan bolalaridir. Bugun ular o'zlarining mantiqiyliги, aniqliги va sistematiكليги bilan unga yaqin.

8-asrda Dante "aforizm" tibbiy atamadir. Vaqt o'tishi bilan u boshqa sohalarga tarqaldi. U tabiiy fanlar, siyosat, falsafa va huquqshunoslikda paydo bo'ldi. Tatsitus aphorizmning tibbiyotdan siyosiy sohaga o'tishi oldindan belgilab qo'ygan. Bu erda inson tanasini ahloqiy vositalar va dorilar bilan davolashni talab qiluvchi davlatga o'xshatdi. Antonio Perezning aytishicha, aforizm uning axloq haqidagi siyosiy qarashlari. Ko'plab tadqiqotchilar adabiy va badiiy shaklga ega ekanligiga ishonishadi. Faqat 18 asrda Rossiyada bunday tushuncha mavjud edi. "Aforizm" so'zining ma'nosi tibbiyot va adabiyot nuqtai nazaridan talqin qilingan. XIX asrning boshida aforizmlar deb nomlangan kitoblarning ko'rinishi paydo bo'ldi. Shunday qilib, K.Smitten "Aphorisms, yoki turli xil yozuvchilarning tanlangan tushunchalari ..." nomli to'plam nashr etdi. So'ngra bunday bayonotlar bilan kitoblar paydo bo'ldi va keyinchalik bu atama ayniqsa mashhur bo'ldi. Turli mualliflarning iboralari mavjud bo'lgan kolleksiyalar ko'p edi. Qizig'i shundaki, qiziqish biroz pastga aylandi va XX asr oxirida "aforizm" deb nomlangan kitoblar mavjud edi. Bugungi kunda ushbu atama adabiy ma'noda qabul qilinadi. Aforizmning tarixi janr sifatida qarama-qarshilik va murakkablik bilan qarashadi, ammo avvalgi mavzuga qaraganda bir xil va muhimroqdir. Aphorism so'zining ma'nosi qanday ma'noga ega degan savolga hech kim aniq javob bera olmaydi. Germaniyada faqatgina zamonaviy adabiyotlarda paydo bo'lgan va janr bilan aloqasi yo'qligiga ishonishadi. Biroq, boshqa olimlar bu aforizmning bayonot ekanini ta'kidlashadi. Shuning uchun ham uning tarixini so'zma-so'z nuqtai nazaridan ko'rib chiqish kerak. Zamonaviy adabiyotlar so'z va og'zaki so'zlar bir xil va bir xil deb hisoblaydi. Bugungi kunda ushbu tushunchalar qadimgi mutafakkirlarning nomlari bilan chambarchas bog'liqdir. Antik va zamonaviy so'zlar aforizmlar deb nomlanadi. Ular bir-biridan farq qilmaydi va janr jihatidan bir xil xususiyatlarga ega: qisqartirish, tasvirlar, donolik, muayyan muallif va semantik tamom. Bularning barchasi ularning bir janrga tegishlilikini ko'rsatadi. Boshqacha qilib aytganda, aforizmlar zamonaviy so'zlardir va so'zlar ularning o'tmishidir. Ular, albatta, o'zlarining o'ziga xos xususiyatlariga ega, ammo ularning sinonimlari haqida gapirishga hojat yo'q, chunki ular bir-biridan farq qiladi Buyuk Sovet Entsiklopediyasida aforizm so'zlar bilan ifodalanadi. Bu so'zlar, murakkab va hayratlanarli tarzda, so'zlarni ishlatish bilan ishontirishga imkon beradi. U mantiqan emas,

balki so'zlarning kutilmagan korrelyatsiyasi bilan ishonch hosil qilish imkoniyatiga ega.

Bayonot muallifi uning to'g'riligiga to'liq ishonch hosil qiladi va so'zlarning asli va asl birlashuviga amal qiladi. Aniqlik uchun mumtoz aforizmlarning misollari e'tiborga olinishi kerak. M.Gorkiy: "Ular huquqlarini bermaydilar, ular haq oladilar", dedi. V.Mayakovskiy: "So'z - inson kuchi qo'mondoni". Dekart: "O'ylaymanki, men mavjud bo'laman". K.Marks: "Din - xalq uchun afyun" va boshqalar. Ularning barchasi kutilmagan, original. Bu bizning ongimizga ta'sir qiladi. Ular chuqur haqiqat va ular tasvirlaydigan hodisani keng qamrovli tushunishadi. Ular to'g'ridan-to'g'ri dalillarni o'z ichiga olmaydi va bashorat qilish mumkin. Ularning farqlovchi xususiyati mantiqdir. Bu jarayon "aforizm" degan so'zdan ancha oldinroq boshlandi. Miloddan avvalgi uchinchi ming yillikda bu dalillar mavjud.

E.Misrda so'zlar bor edi. Ular Sharqning ko'pgina sivilizatsiyalarida ham bor. Ular Gretsiyada juda mashhur edi. Bugungi kunga kelib, Platon, Sokrat, Pifagor, Epikur va boshqa mutafakkirlarning so'zlari o'tdi. Uyg'onish davrida ular Evropaga tarqaldi. Erasmus Rotterdamning "Adagiya" asarida juda ko'p qanotli so'zlar va maqollar to'plangan. Angliyada Wald, Shaw, Smiles va boshqalar aforizmlarni yaratdi, 19-asrning oxirida ular «aforizm» so'zi nazariy ma'nosini va leksik ma'nosini o'rganishga kirishdi. Mavzuni sezilarli darajada kengaytirish va aql-idrokni joriy etishni ta'kidlash kerak. Shuning uchun aforizmlar adabiy tanqid, siyosat va tarixga tarqaldi. Stilistika o'zgartirildi, kulgili, paradoksik va satirik tabiatning aforizmalari paydo bo'lib, u o'rta asrlarda aytilgan so'zlarga mos kelmadi.

aforizmlar "abadiy" savollarga qaratilgan. Ular uzoq vaqtdan beri unutilgan haqiqatlarni ko'tarishadi, lekin etarlicha muhimdir. Ular yangi, juda xos qobiqqa ega bo'lishadi. Va bu etarli e'tiborni jalb qiladi va uni xotirada saqlaydi. Aphorisms so'zlarning farqli o'laroq, cherkov plakati yo'q. Biz har doim ularning mualliflarini bilamiz. So'zlarning mavzusi axloqiy va axloqiy yo'nalishga ega, va aforizmlarda bu kenglik ancha kengroqdir. Ko'p aforizm-shiorlar mavjud. Ulardan biri Viktor Hugo tomonidan "Urushga qarshi urush" deb nomlandi. Ulardan ba'zilari tabiatda istehzo. D.Jeremic shunday dedi: "Zo'ravonliklar hatto boshqalarni mamnuniyat bilan kuchaytirmoqchi bo'lganlardir". Ularning romantik jo'shqinligi va hissiyotlari borligiga e'tibor berish kerak. Ular "yuqori uslub" deb atashadi. Bugungi kunda ular ko'p o'xshash xususiyatlarga ega bo'lishiga qaramasdan, "aforizm" va "so'zlash" tushunchalarini farqlashmoqda. Ular xuddi shunday kelib chiqish tarixiga ega va bir xil janrga tegishli. Ta'kidlash joizki, hozirgi aforizmdagi noto'g'ri qarashlar allaqachon o'zlarini his qilishdi ...

Xulosa

Xulosa qilib aytadigan bo'lsam, chet tilini bilish har bir soha vakili uchun yangi imkoniyatlar kalitidir. Siz sohangizni yaxshi bilsangiz bitta eshik, ingliz tilini ham bilsangiz yana bir eshik ochiladi. Aynan, til bilish butun dunyo uchun eshik ocha oladi. Chet tillarini o'rganishda aforizmlarni o'rni beqiyos hisoblanadi.

FOYDALANILGA ADABIYOTLAR:

1. A.E. Mamatov. Zamonaviy lingvistika. Toshkent – Noshir, 2019 yil.
2. T.Ismailov; "THE IMPORTANCE OF RUSSIAN CLASSICAL COMPOSERS IN CLASSES OF MUSIC CULTURE" "Экономика и социум" №1(80) 2021;
3. T.Ismailov; "CHARACTERISTICS OF KHOREZM DOSTON ART" "Экономика и социум" №3(82) 2021